

QORTI TA' L-APPELL

**ONOR. IMHALLEF
PHILIP SCIBERRAS**

Seduta tat-18 ta' Mejju, 2005

Appell Civili Numru. 1478/2003/1

**Atlas Insurance Agency Limited in rapprezentanza
tas-socjeta` estera AXA Insurance plc kif surrogata
fid-drittijiet ta' l-assigurat taghha Maxi Quartz Limited
abbazi tal-polza ta' assigurazzjoni u tal-Ligi**

vs

Express Trailers Limited

Il-Qorti,

Fil-5 ta' Novembru, 2004, it-Tribunal ghal Talbiet Zghar ippronunzja s-segwentu sentenza fl-ismijiet premessi:-

“It-Tribunal,

Ra l-avviz fl-ismijiet premessi prezentat fl-24 ta' Lulju, 2003 fejn intqal illi s-socjeta' Maxi Quartz Limited inkarigat

Kopja Informali ta' Sentenza

lis-socjeta' konvenuta sabiex titrasporta lejn Malta u meta l-imsemmija merkanzija giet ikkonsenjata, rrizulta li kien hemm diversi nuqqasijiet.

Peress illi ai termini tal-polza ta' assikurazzjoni relattiva s-socjeta' attrici hallset lill-assigurata taghha s-somma ta' Lm796.96 oltre ghal Lm50 survey fees u ghalhekk is-socjeta' attrici hija surrogata fid-drittijiet ta' l-assikurat taghha.

Peress illi s-socjeta' konvenuta hija ghalhekk debitrici tas-socjeta' attrici fis-somma ta' tmien mija u sitta u erbghin lira u sitta u disghin centezmu (Lm846.96), rapprezentanti l-valur tan-nuqqasijiet fil-merkanzija appartenenti lill-assikurata tas-socjeta' attrici u ghall-ispejjez tas-survey relattiv, liema konsenja waslet Malta fuq il-bastiment MV Zebbug fil-31 ta' Lulju, 2002, liema danni diga' thallsu mis-socjeta' attrici ai termini tal-polza relattiva.

Bl-imghax u bl-ispejjez kontra l-konvenuta li minn issa ngunta ghas-subizzjoni taghha.

Ra r-risposta pprezentata mis-socjeta' konvenuta pprezentata fis-7 ta' Awissu, 2003 fejn intqal:

Illi t-talba attrici hija nfondata fil-fatt u fid-dritt u ghandha tigi michuda minn dan it-Tribunal bl-ispejjez kontra s-socjeta' attrici billi:-

M'huwix minnu illi sehew in-nuqqasijiet allegati u jekk sehew is-socjeta' konvenuta ma tahti xejn u b'hekk m'hu dovut xejn lis-socjeta' attrici mill-konvenut u in oltre, minghajr pregudizzju ghas-sueccipit, ir-responsabbilta' tas-socjeta' eccipjenti hija eskluza u/jew limitata skond il-konvenzjoni maghrufa bhala 'CMR' (Convention on the Contracts for the International Carriage of Goods by Road), salvi eccezzjonijiet ulterjuri permessi mill-ligi.

Semgha x-xhieda ta' Brian Valenzia, Max Castagna, Noel Ellul u Francis Vella. Ra l-atti u d-dokumenti kollha tal-kawza u ha konjizzjoni tac-cirkostanzi kollha tal-kaz. Semgha lid-difensuri tal-partijiet jittrattaw il-kaz.

Ikkunsidra:

1. Is-socjeta' assiguratrici attrici qed tfittex lis-socjeta' konvenuta ghall-ammont sbursat rigwardanti nuqqasijiet f'merkanzija li ngiebet ghan-nom ta' Maxi Quartz Limited fi trailer.
2. Jirrizulta illi n-nuqqas in kwistjoni jirrigwarda tlett cartons minn konsenja ta' 285 cartons ta' brown goods. It-tlett cartons kien fihom video cameras.
3. Il-merkanzija kienet tghabbiet fi trailer minn Milan mid-ditta Samsung u rrizulta illi t-trailer waqaf f'post iehor fejn ghabba t-tieni darba minghand haddiehor u dana fir-regjun tal-Lombardia stess u fl-istess gurnata li tghabbiet il-konsenja minn Milan. Minn hemm it-trailer nizel ghal Reggio Calabria fejn gie Malta permezz ta' l-MV Zebbug. It-trailer wasal Malta fil-31 ta' Lulju, 2002.
4. Meta kien qed isir it-tallying waqt id-destuffing instab in-nuqqas.
5. Skond Francis Vella direttur tas-socjeta' attrici s-sewwieq tat-trailer kellu struzzjonijiet sabiex ighodd il-merkanzija meta titghabba.
6. Is-socjeta' konvenuta qed tghid illi r-responsabbilta' taghha hija eskluza u/jew limitata skond is-CMR Convention. L-artikolu 1 klawsola numru 1 tas-CMR Convention Dok FV 3 jipprovdi « *this convention shall apply to every contract for the carriage of goods by road in vehicles for reward, when the place of taking over the goods and the place designated for delivery, as specified in the contract, are situated in different countries, of which at least one is a contracting country, in respective of the place of residence and the nationality of the parties.* »
7. It-Tribunal qed jaghmel referenza ghall-decizjoni tal-Qorti ta' l-Appell fejn inghad illi: «anke li kieku jigi ppruvat li tapplika s-CMR Convention fil-kaz taht ezami, l-artikolu 29 taghha jeskludi l-limitazzjoni tar-responsabbilita' tal-Carrier f'kazi fejn dan juri *wilful*

misconduct jew *equivalent default*. « issa gie ritenut (ara Malcolm Clerk, International Carriage of Goods by Road) illi din (*l-equivalent default*) *must be weighed by the lex fori* » jigifieri l-ligi Maltija. » (Paul Musu` noe vs Francis Vella et noe dec. 4.12.1998 – Qorti ta' l-Appell).

8. Fil-kaz in ezami is-sewwieq tat-trailer tas-socjeta` konvenuta, ma kienx semplicement ghabba t-trailer u ssigillah. Izda dana waqaf f'post iehor fl-Italja sabiex jghabbi merkanzija ohra. Ma ngiebet ebda prova li meta tghabbiet it-tieni merkanzija ttiehdu l-prekawzjonijiet kollha sabiex ma titmissx il-merkanzija li gja kien hemm fit-trailer. Fic-cirkostanzi it-Tribunal qed jirriskontra in-nuqqas da parti tas-socjeta` konvenuta li konsegwentement ghandha tirispondi ghall-hlas tad-danni li soffra l-attur.

9. Dawn id-danni, kif sewwa spejga Noel Ellul, gew kalkolati a bazi tas-CMR Convention u huma fl-ammont reklamat.

Ghaldaqstant it-Tribunal qed jilqa' t-talba tas-socjeta` attrici u jikkundanna lis-socjeta` konvenuta thallas lis-socjeta` attrici s-somma ta' tmien mija u sitta u erbghin lira Maltija u soitta u disghin centezmu (Lm846.96) bl-imghax legali mis-7 ta' Awissu, 2003.

L-ispejjez ta' dina l-istanza ghandhom jigu sopportati nterament mis-socjeta` konvenuta."

Is-socjeta` konvenuta appellat minn din is-sentenza bl-aggravji f' dawn it-termini:-

(i) It-Tribunal ma huwiex car dwar l-applikabilita` o meno tal-“Convention for the International Carriage of Goods by Road” (CMR);

(ii) It-Tribunal zbalja meta wasal ghal konkluzjoni li l-agir taghha kien jammonta ghal "*wilful misconduct*" jew "*equivalent default*". Dan kemm fuq l-apprezzament tieghu tal-provi, l-inkombenza ta' l-oneru tal-prova u tal-kuncetti involuti;

(iii) It-Tribunal zbalja wkoll meta kkonkluda li d-danni rikjamati mis-socjeta` attrici huma kalkolati skond is-CMR Convention. Anzi, bil-kontra ta' dak rilevat mit-Tribunal, l-ispjega tax-xhud Noel Ellul ma twassalx ghal tali deduzzjoni;

Mill-kontenut ta' dawn l-aggravji huwa aktar minn car illi l-materja ezaminata tirrikjedi certament aktar approfondiment minn dik li ghogbu jakkordalha t-Tribunal u li fil-kumpless tikkonsisti f' eżercizju pjuttost superficjali kemm mil-lat fattwali kif ukoll ghal dawk li huma l-principji ta' dritt li jghoddu ghal kaz bhal dan;

Mill-attijiet tal-kawza jidher li s-socjeta` konvenuta appellanti telqet mill-punt li tirrezisti l-addebitu tar-responsabilita` izda, imbaghad, fil-kors tal-kawza, anke fuq l-ammissjoni *expliciter* tar-rapprezentant taghha Francis Vella, ikkoncentrat ruhha fuq l-eccezzjoni, ukoll sollevata minnha, tal-limitazzjoni tar-responsabilita` fil-parametri tal-predetta Konvenzjoni;

It-Tribunal jidher, *ex facie* s-sentenza appellata, illi accetta l-applikazzjoni ta' l-imsemmija Konvenzjoni izda imbaghad sab illi gjaladarba t-trailer waqaf f' post iehor wara li ghabba l-kariku *de quo*, *ergo* irraguna, fuq l-iskorta tas-sentenza minnu citata, illi s-socjeta` konvenuta kienet fi htija ghan-nuqqas u ghalhekk ghadda biex irritjena li d-danni reklamati, fuq l-ispjega ta' Noel Ellul, kienu kalkolati ghab-bazi tas-CMR Convention;

Dan premiss, jibda biex jigi osservat illi mis-sentenza appellata jidher skontat illi t-Tribunal kien qed jaccetta illi ghal kaz in ispecje kienet applikabbli l-Konvenzjoni u ghalhekk l-ewwel aggravju ma kienx hemm loku u mhux il-kaz li din il-Qorti tiddilunga dwaru. Lanqas ma hu l-kaz li l-Qorti tissofferma fuq ir-responsabilita` tas-socjeta` appellanti in kwantu, fattwalment, din tinsab accertata mir-rizultanzi processwali. Dak li, invece, jimmerita aktar

attenzjoni huwa l-aspett jekk una volta l-vettural jinsab fi htija "*for the total or partial loss of the goods and for damage thereto occurring between the time when he took over the goods and the time of delivery*" (artikolu 17 tal-Konvenzjoni), dan l-istess vettural jistax jipprevalixxi ruhu mid-dispost ta' l-artikolu 23 ta' l-istess Konvenzjoni billi jillimita l-"*liability*" tieghu "*for compensation in respect of the total or partial loss of the goods*";

Kif, fuq manifest, ghat-Tribunal dan ma kienx hekk possibbli jew konsentit lis-socjeta` appellanti. Dan in virtu ta' l-artikolu 29 ta' l-istess Konvenzjoni;

Dan l-ahhar precitat artikolu jiddisponi fis-subinciz (1) tieghu illi "*the carrier shall not be entitled to avail himself of the provisions of this chapter which exclude or limit his liability or which shift the burden of proof if the damage was caused by his wilful misconduct or by such default on his part as, in accordance with the law of the court or tribunal seised of the case, is considered as equivalent to wilful misconduct*". Skond is-subinciz (2) tali hu l-kaz anke fejn il-*wilful misconduct* jew *default* tigi kommissa mill-agenti, impjegati jew inkarigati, tal-vettural;

Jokkorri ghalhekk li jigu ezaminati l-kuncetti tal-*wilful misconduct* jew *equivalent default*. Billi l-precitat artikolu hu modellat bi kliem identici fuq l-artikolu 25 tal-Warsaw Convention relattiv ghat-trasport tal-merce, persuni u *baggage* bl-ajru ma jkunx inopportun jekk tinghata titwila lid-dottrina legali fuq dawn il-koncetti. Ghall-ahjar approfondiment ara "**Liability in International Air Transport**" ta' Georgette Miller, Ed. 1977, pagna 194 *et sequitur*. Jirrizulta li fir-rigward hemm zewg skejjel ta' hsieb, dik koncepita fis-sistema kontinentali, partikolarment fi Franza, bl-uzu ta' l-espressjonijiet "*do*" u "*faute lourde*" u dik karatterizzata mill-qrati tal-pajjizi tal-*comon law*;

Fil-kaz ta' *wilful misconduct* jew *dol* fit-test Franciz, jinghad illi "*an act is wilful when the person charged had a conscious intent to do or omit during the act from which harm results, or an intentional omission of a manifest duty*" ("**Outlook Store Inc. -vs- Cardinal Air Services**", New York Civil Court (USA), Novembru 1970, No. 352). U skond il-Qorti Ingliza "*To be guilty of wilful misconduct the person concerned must appreciate that he is acting wrongfully, or is wrongfully omitting to act and yet persists in so acting or omitting to act regardless of the consequences, or acts or omits to act with reckless indifference as to what the result must be*" ("**Horabin -vs- British Overseas Airways Corporation**", 1952);

Ma hemmx bzonn jinghad illi skond it-teorija prevalenti anke fostna d-*dol* hu l-fatt doluz;

Dak li l-aktar ippreokkupa l-qrati u l-awturi hi r-ricerka jekk kienx jezisti "*fault equivalent to dol*". Kif inghad mill-precitata awtrici "*English and American courts have emphasised the specific character of wilful misconduct, which is entirely different from negligence and goes far beyond it, however gross or culpable the negligence might have been*" (pagna 199). Invece l-Qrati Francizi u certi gurdizzjonijiet ohra (ara per ezempju d-decizjoni tal-Qorti Federali fl-Isvizzera) fil-kawza "**Deutsche Lufthansa -vs- Basler Transport Versicherungs Gesellschaft**", 14 ta' Novembru 1967) jadottaw b' ekwivalenti l-"*faute lourde*" ossija "*gross fault*". Dan in bazi ghall-massima tad-dritt Ruman "*culpa lata dolo aequiparatur*". Jekk allura din il-massima hi parti mill-*lex fori* l-vettural jirrinfacja responsabilita` bla limitazzjoni. Ara wkoll specifkament fuq dawn il-koncetti l-opra ta' Hill and Messent, "**CMR: Contracts for the International Carriage of Goods by Road**", Ed. 1984 pagna 152 *et sequitur*);

M' hemmx dubju illi fis-sistema tal-ligi taghna jezisti dan il-koncett ta' *gross negligence* ossija *culpa lata*. Jibda biex jigi osservat illi in linea generali "n-negligenza tikkostitwixxi koncett negattiv u tikkonsisti fl-ommissjoni ta' dak il-grad ta' diligenza li tehtieg skond ic-cirkostanzi"

(**Kollez. Vol. XXXIII P IV p 690**). Jezisti pero` varjanti ta' din in-negligenza. Hekk normalment taht il-ligi Aquilia "*et laevissima culpa venit*" (**Kollez. Vol. XLII P I p 358**). Imma hu ritenut ukoll illi "ladarba n-negligenza tkun 'gross and culpable' hija taghti lok mhux biss ghal responsabilita civili imma anke kriminali" (**Kollez. Vol. XLV P IV p 984**). B' aktar precizjoni, "it-traskuragni hemm bzonni li tkun '*culpable negligence*' tali li tammonta ghal *criminal misconduct*" (**Kollez. Vol. XXXIII P IV p 977**);

In linea ta' principju, kif emers mid-dottrina legali u mill-gurisprudenza l-*culpa lata* fil-kamp civili hi x' aktarx assocjata man-negligenza tal-professjonist. Dan fis-sens illi jrid jirrizulta li l-izball irid ikun grossolan (Ara **Kollez. Vol. XXXII P I p 163; Vol. XXXI P I p 55; Vol. XLII P I p 358**). Naturalment, mhux bilfors li tali negligenza hi allacjata mal-professjonista eskluzivament in kwantu skond l-Artikolu 1038 Kodici Civili anke dawk li jindahlu ghal xoghol jew servizz minghajr ma jkollhom il-hila mehtiega jirrispondu ghad-danni. Din hi dik ir-*"reklessness"* li b' epitati differenti ssejhet "*gross negligence*" (**Kollez. Vol. XLIII P IV p 1023**);

Il-Qorti ssoffermat fit-tul fuq dan l-aspett biex turi li anke fis-sistema legali dan il-kuncett tal-*"gross negligence"* jew "*faute lourde*" mhux aljen ghalina, u allura fejn jokkorri dan, konsimilment ghas-sistema tal-ligi Franciza, fil-kazijiet in ispecje, u fejn jokkorri, jista' jigi adoperat b' ekwivalenza ghal '*dol*' jew "*wilful misconduct*". Prova din li trid dejjem issir mill-parti avversa fil-litigazzjoni u mhux mill-vettural imharrek;

Adoparati l-principji msemmija ghal kaz prezenti huwa diffiqli ghal din il-Qorti biex fuq l-istregwa tar-rizultanzi istrutturji jista' jinghad li giet provata *wilful misconduct* jew kopla ekwivalenti fil-kaz tas-socjeta` konvenuta appellanti;

Huwa indiskuss illi l-kumpanija, *qua* vettural, ma wzatx diligenza necessarja li kellha tuza ghall-harsien tal-merce

Kopja Informali ta' Sentenza

u naqset ukoll mid-dover kontrattwali li ggib u tikkonsenja l-partita kollha. Tali nuqqas jirrientra certament fid-dispost ta' l-artikolu 17 tal-Konvenzjoni. Dippju l-istess socjeta appellanti ma tistax tiskansa ruhha minn din ir-responsabilita` billi l-prova tal-karikazzjoni u ta' l-effettiva konsenja mhux biss ma' ghamlitiex, kif hekk jiddetta l-artikolu 18, izda fil-verita` tinsab minnha ammessa;

Tinsorgi l-mistoqsija illi gjaladarba hu konfermat illi ma wzatx id-diligenza necessarja, in-negligenza taghha ghandhiex allura titqies talment '*culpable*' li tammonta ghall-'*wilful misconduct*'. Mill-ebda parti mill-provi ma tirrizulta xi xorta ta' ommissjoni kolpuza u dik il-leggerezza biex tinduci lit-Tribunal jasal ghal konkluzjoni gratwita li n-negligenza tas-socjeta` appellanti kienet ta' gravita tali li timplika *wilful misconduct*. Fil-fehma konsiderata taghha din il-Qorti ma tistax taccetta illi l-provi jwasslu ghal konkluzjoni li kien hemm dik ir-*recklessness* ravvisata minn xi allegata nuqqas tal-prekawzjonijiet. Din tibqa' mera asserzjoni li ma ssibx riskontru fil-provi. Huwa l-kaz ghalhekk li din il-Qorti tilqa' t-tieni aggravju tas-socjeta` appellanti u konsegwentement anke t-tielet aggravju;

Ibda biex jidher car li t-Tribunal ikkonfonda ghal kollox id-deposizzjoni tax-xhud Noel Ellul. Inversament, dan ix-xhud spjega kif fil-fax tieghu (Dok. NE1) wasal ghal figura ta' Lm12.99 bl-adozzjoni tal-*limitation of liability* komputat skond it-termini ta' l-artikolu 23 tal-Konvenzjoni. Altru milli dik il-komputazzjoni skond dan l-artikolu waslitu ghall-ammont tad-danni reklamati. Ghall-analisi aktar ampja fuq il-punt tal-*limitation of liability* ara sentenza recentissima ta' din il-Qorti tas-16 ta' Marzu 2005 fil-kawza fl-ismijiet "**Atlas Insurance Agency Ltd nomine - vs- Concorde International Freight Forwarders Ltd**";

Similment bhal f' dan l-ahhar kaz citat anke hawn si tratta ta' tliet *cartons* nieqsa korrispondenti ghal tliet (3) *kilos of gross weight short*. Kalkolabbli bir-rata ta' 8.33 units kull kilogram u applikata r-rata tal-kambju l-aktar recenti dan

Kopja Informali ta' Sentenza

jaghti dan ir-rizultati $8.33 \times 1 \text{ SDR} \times \text{Lm}0.52 \times 3 \text{ kg} = \text{Lm}12.99$. Gjaladarba din il-Qorti kif muri, laqghet l-eccezzjoni li tintitola lis-socjeta` appellanti tavalla ruhha mid-disposizzjonijiet relattivi tas-CMR, senjatament l-artikolu 23 imsemmi, hi dik is-somma li ghandha taghmel tajjeb ghaliha l-istess socjeta` appellanti.

Ghal dawn il-motivi din il-Qorti qed tilqa' l-appell interpost mis-sojceta` konvenuta appellanti billi takkolji t-tieni u tielet aggravji sottomessi. B' hekk is-sentenza appellata qed tigi riformata fis-sens li s-socjeta` appellanti qed tigi kkundanna thallas lis-socjeta` assiguratrici attrici s-somma ta' tnax-il lira, disgha u disghin centezmu (Lm12.99) bl-interessi mis-7 ta' Awissu 2003, data tan-notifika ta' l-avviz. Huwa xieraq li konsiderati l-aspetti nvoluti l-ispejjez gudizzjarji taz-zewg istanzi jitbataw indaqs mill-kontendenti.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----